

ETIKA IN VREDNOTE
V VZGOJI IN
IZOBRAŽEVANJU

Stabilna družba prihodnosti je lahko le družba znanja, etike in vrednot.

» Otrok in pozneje mladostnik doživljata spodbude in razočaranja, nagrade in kazni, poleg njih pa tudi boleče krivice.

Doživetja mora primerno predelati. Tu je velikanskega pomena nevsiljiva pomoč osebe, ki je v njihovih očeh avtoriteta, zaupnik, nekdo, ki ga ima rad. To pomaga dati doživetjem ustrezen predznak, pravo barvo, pravi pomen.

Varen dom in ljubeča družina sta neprecenljivega pomena, njuno vlogo pa nenadomestljivo dopolnjujeta vrtec in šola... » - akad. Prof. dr. Jože Trontelj

Zato, dragi starši, smo se tudi v našem vrtcu odločili, da pristopimo v triletni program Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju, ki ga izvaja Inštitut za etiko in vrednote Jože Trontelj. Strokovni delavci vrtca smo začutili, da je pravi čas, da se začnejo spremembe. Spremembe v spreminjanju in upoštevanju vrednot, ki so temelj vsake družbe.

Program želimo odpreti tudi v širšo skupnost, saj se zavedamo našega poslanstva in pomena vrednot do staršev, družin, v lokalno skupnost in širšo družbo.

Želimo si polagati temelje boljši družbi prihodnosti in, da bomo svoje delo opravili tako uspešno, da bomo lahko oplemenitili vedenje ljudi.

Vabljeni vsi, ki nam zaupate, ki sodelujete z nami, se z nami družite in nam zaupate svoje otroke!

Razmislimo skupaj: Ali delujemo etično? Katere vrednote naj pridobijo naši otroci? Ali jih tudi sami polno živimo?

VEČ O PROGRAMU

Brigita Česnik, ravnateljica

O PROGRAMU:

Program je zasnovan kot cikel 10 modulov, ki ustrezajo 10 vrednotam evropskega ogrodja etike in vrednot. Cikel dejavnosti vseh 10 modulov traja 3 leta.

Ogrodje programa etike in vrednot:

ZNANJE IN MODROST, DELO IN USTVARJALNOST, TRADICIJA, KULTURA, UNIVERZALIZEM, PRAVIČNOST, INTEGRITETA, SKRB ZA SOČLOVEKA, HUMANOST, ŽIVLJENJE-NARAVA-ZDRAVJE.

V vrtcu imamo varuhe etike in vrednot:

za enoto Tičnica: Bojana Šalamun, enoto Tabor: Maruša Poženeš, enoto Hotedršica: Maruška Gnježda, enoto Pod Košem in enoto Laze : Maja Kljajić, enoto Rovte: Renata Treven, enoto Centralni vrtec : Mateja Hvala.

Cilji programa:

- krepitev kompetenc vzgojiteljev in učiteljev za integracijo etike in vrednot v vzgojno izobraževalno delo,
- ozaveščanje in motiviranje otrok in mladostnikov za odločanje in obnašanje, ki temelji na etiki, vrednotah in znanju,
- krepitev stabilne družbe, ki temelji na etiki, vrednotah in znanju.

V LETOŠNJEM LETU BOMO IZVEDLI NASLEDNJE MODULE:

23. 9. 2016 do 9. 12. 2016 - Trajanje modula INTEGRITETA

14. 12. 2016 do 10. 3. 2017 - Trajanje modula HUMANOST

17. 3. 2017 do 10. 6. 2017 - Trajanje modula ZNANJE IN MODROST

PROGRAM JE ZASNOVAN TRAJNOSTNO IN SE NE KONČA.

INTEGRITETA

Usmeritev k integriteti ali domena integritete je v jedru družbe, za katero je značilna doslednost v odločanju, obnašanju, načelih, pričakovanjih in izidih delovanja. Individualno se kaže v moralnem ravnanju. Usmeritev k integriteti označujejo odločitve in obnašanja, ki odražajo naslednje vrednote:

- odpuščanje
poštenost
vitalnost
pogum
skupna odgovornost
vztrajnost
samodisciplina
- Integriteta in poštenost sta postulat dobrega značaja in osebnostne zrelosti v vseh znanih kulturah in civilizacijah brez izjeme. Zelo pogosto ju postavljamo prav na vrh tega, kar tvori bistvo osebne, individualne moralne veličine. Poštenost se zato rado povezuje s pojmom vesti in v tej zvezi je poštenost osnovno zagotovilo čiste vesti. Zato sta integriteta in poštenost tudi med najpomembnejšimi cilji vzgoje, torej oblikovanja posameznikovega značaja in osebnosti. Za mnoge je poštenost sploh najpomembnejša značajska lastnost. Resnično se v večini kultur in civilizacij postavlja poštenost in integriteta kot temeljno vodilo osebne morale, edino, ki poleg ljubezni in svobode zagotavlja tudi splošno sožitje in blaginjo. Pogosto zato zasledimo mnenje, da negativnih pojavov, ki tarejo človeštvo – od nasilja in izkoriščanja do korupcije in revščine – ne bi bilo, če bi ljudje živeli pravično, solidarno in predvsem pošteno.
- Integriteta in poštenost pomenita na eni strani dosledno uresničevanje moralnih načel v obnašanju, na drugi strani pa pomenita najvišjo možno mero iskrenosti in resnicoljubnosti. Zato ju lahko pojmujejo kot izjemno pomembno podlago za naše izbire in odločitve, za doslednost, vztrajnost in za pogum, ki se največkrat kaže prav v ohranjanju poštenosti navzlic številnim skušnjavam in pritiskom, ki nas silijo k nepoštenemu ravnanju. Integriteta in poštenost sta tako vir za prevzemanje odgovornosti, za samodisciplino in za skupno odgovornost.
- Zaradi vsega tega ni nič čudnega, da je poštenost in integriteta pomembna sestavina vseh etičnih in moralnih sistemov v religijah, filozofijah in tudi v ljudski modrosti. In razumljiva je tudi povezanost te vrednotne domene z drugimi, zlasti s pravičnostjo, humanostjo, modrostjo, delom in tradicijo.

Usmeritev k humanosti ali domeno humanosti označujejo odločitve in obnašanja, ki odražajo naslednje vrednote:

- svoboda
prijaznost
ljubezen
osebna rast
človeško dostojanstvo
optimizem
strpnost
napredek
dobrota
- Pojem humanosti izhaja iz novodobnega pojmovanja človeškega dostojanstva, pojmovanja, ki je bilo prvič eksplicitno postavljeno v evropski kulturi v zgodnjem novem veku, v prelomnem času med renesanso, humanizmom in prosvetljenstvom. Ni slučaj, da je prav ta čas pogosto označen kot čas humanizma, k človeku usmerjene miselnosti. Humanizem pomeni torej človečnost tudi v vrednotnem pomenu, miselnost, ki temelji na konceptu človeškega dostojanstva in iz njega izhajajočih pravic, svoboščin, pa tudi odgovornosti.
- Humanost ni visoko načelo samo v našem, zahodnem in evropskem kulturnem krogu, vsaj implicitno ga poznajo vse velike civilizacije. Podobno bi lahko dejali za vsa velika verstva. V krščanstvu je ljubezen najvišja med tremi krščanskimi vrednotami, vero, upanjem in ljubeznijo. Pojem *ren*, ki pomeni ljubezen do človeka, je tudi v Konfucijevi (Kong Zijeji) filozofiji eno izmed temeljnih načel. Gre za načelo, ki ga lahko povežemo z bistvom humanosti, obenem pa povezuje humanost z drugimi vrednotnimi domenami, zlasti s skrbjo za sočloveka. Humanost ima vsekakor ogromno stičnega še z drugimi domenami, kot so znanje in modrost, univerzalnost, kultura, tradicija, pravičnost, integriteta in poštenost, pa tudi življenje, narava in zdravje, ter delo in ustvarjalnost.
- Zato bomo v sklopu humanosti našli vodila, načela in vrednote, ki jih povsod postavljajo na zelo visoko mesto: ljubezen, svobodo, strpnost, dobroto idr. Humanizem pa skozi svojo vero v človeka in človeško dostojanstvo izrecno poudarja tudi kategorije upanja, napredka ter osebnostne in družbene ter civilizacijske rasti.

ZNANJE IN MODROST

Usmeritev k modrosti ali domeno modrosti označujejo odločitve in obnašanja, ki odražajo naslednje vrednote:

- resnica
odgovornost
miselna odprtost
ljubezen za učenje in znanje
razumnost
zmernost
perspektiva
- Znanje in modrost sodita med temeljna vodila stabilne in srečne družbe. Znanje zajema poznavanje informacij, dejstev, opisov, spretnosti in veščin, ki jih pridobimo z izkušnjami, vzgojo in izobraževanjem. Pomeni pridobljene informacije in spoznanja, s pomočjo katerih lahko oblikujemo življenje in medsebojne odnose in rešujemo probleme. Modrost je zmožnost upoštevanja univerzalnih načel, vrednot, razuma in znanja pri vodenju lastnega življenja in pri svetovanju drugim osebam. Predstavlja zmožnost, da najdemo takšne rešitve življenjskih nalog in problemov, ki so v okviru danih možnosti najboljše za nas in za druge. Znanje in modrost pa nista le splošni in družbeno pomembni vrednotni kategoriji, temveč tudi osebni, individualni: za mnoge je modrost sploh najpomembnejša osebna lastnost. Pomen znanja in modrosti je tako prisoten v naših razmišljanjih o nas samih, da smo celo v biološkem poimenovanju svojega rodu uporabili izraz *Homo sapiens*, vedoči oziroma modri človek (naš ožji rod celo z dvakratno uporabo pridevnika, *Homo sapiens sapiens*).
- Znanje pridobi svojo pravo vrednost le, če je modro uporabljeno, če je torej uporabljeno razumno in etično. Znanje brez razumevanja ne pomeni veliko. Zato se v tej domeni znanje tesno povezuje z modrostjo. Modrost združuje znanje, razum in intuicijo z življenjskimi izkušnjami, vse to pa z visokimi etičnimi standardi in moralnim čutom. Modrost v povezavi z znanjem in drugimi vrednotami omogoča globlje in bolj učinkovito razumevanje, vpogled, presojo in svetovanje tudi o najbolj težavnih, kompleksnih in negotovih vprašanjih. Tako je modrost usmerjena v dobro sebi in v

dobro drugim in njen smisel je v tem, da jo vnašamo v načrtovanje, urejanje in tolmačenje življenja, medosebnih odnosov in srečne ter pravične družbe.

Skrb za sočloveka

- VZAJEMNO SPOŠTOVANJE
- ENAKOPRAVNOST SPOLOV
- PARTNERSTVO
- SKRB ZA OTROKE, STAREJŠE IN OSEBE S POSEBNIMI POTREBAMI
- DRUŽINSKA SREČA
- HARMONIJA MED GENERACIJAMI
- SOLIDARNOST

Človek je socialno bitje, njegov obstoj je odvisen od medsebojne pomoči, sodelovanja in skrbi za drugega. Tudi z evolucijskega vidika je mogoče obstoj človeškega rodu razumeti samo v luči uresničevanja potrebe po altruizmu in solidarnosti. Poleg kulture in verskih prepričanj tudi sama evolucija sili človeka bolj kot vsa druga bitja v družinsko življenje, partnerstvo, skrb za otroke in za starejše in v ustvarjanje harmoničnih odnosov med spoloma, generacijami ter ljudmi nasploh.

Skrb za sočloveka je pomembna postavka vseh velikih kultur in civilizacij, tudi vseh najpomembnejših verstev, vključno s krščanstvom, kjer se povezuje z ljubeznijo kot najvišjo krščansko vrednoto in je neposredno zajeta v konceptu ljubezni do bližnjega. Kot vrednotna kategorija je skrb za sočloveka sestavni del vseh pomembnejših socialnih nazorov in filozofij, za nekatere med njimi je nedvomno pglavitna sestavina.

Brez visoko postavljene ljubezni in spoštovanja do sočloveka si ne moremo predstavljati družbe blaginje in socialne države. Takšno oznako zasluži le družba, kjer je skrb za sočloveka med njenimi temeljnimi vodili. Skrb za sočloveka je tako ali drugače vsebinsko povezana z vsemi drugimi vrednotnimi domenami, še posebno pa seveda s humanostjo, kulturo, univerzalizmom ter spoštovanjem življenja, zdravja, narave in okolja. Brez poudarjene skrbi za sočloveka si težko predstavljamo modrost in znanje, pravičnost in integriteto, pa tudi dobro tradicijo in ustvarjalnost.

- ŠPORT IN REKREACIJA
- SPOŠTOVANJE ŽIVLJENJA
- SPOŠTOVANJE NARAVE IN OKOLJA
- ZDRAVJE
- BIOETIČNE VREDNOTE

Življenje je verjetno najosupljivejši in najbolj zapleten naravni pojav, obenem pa pomeni največjo in najbolj temeljno dragocenost v množtvu vseh vrednotnih kategorij človeštva. V izročilih, religijah in filozofijah številnih kultur in civilizacij je govor o svetosti življenja in sakrosanktnost življenja je pojem, ki se je uveljavil tudi v sodobnem svetu. Z vrednotnega vidika je torej življenje tako temeljna kategorija, da zavzema sam vrh vrednotne hierarhije: ogrožanje življenja po splošni presoji pomeni enega največjih, če ne celo največje etično tveganje. Končno je življenje pogoj, ki mora biti izpolnjen, da lahko govorimo o človeškem dostojanstvu, človeških pravicah in drugih pomembnih izhodiščih našega etičnega in vrednotnega presojanja. Vse to pomeni, da lahko pojmujeemo življenje tudi kot izjemno, morda najvišjo vrednotno kategorijo. Vrednotenje življenja pa je logično in vsebinsko povezano z vrednotenjem narave in naravnega okolja in seveda tudi z vrednotenjem zdravja.

Življenje kot vrednoto bomo redko zasledili v znanstvenem raziskovanju vrednot verjetno prav zato, ker nekako samoumevno predstavlja vrednoto, za mnoge sploh najvišjo. V eni od naših raziskav vrednot se je tudi jasno izkazalo, da je tako: življenje je bilo postavljeno na prvo mesto med vsemi vrednotnimi kategorijami.

Vse to se nič ne spremeni ob dejstvu, da je življenje naravni pojav, vendar pa prav to dejstvo povezuje vrednotni pomen življenja z vrednotenjem narave in zdravja. Povezanost narave, življenja in zdravja z vrednotnega vidika je zato razumljiva, saj spoštovanje življenja logično vodi k spoštovanju vsega živega in k spoštovanju narave in okolja in seveda k spoštovanju zdravega življenja ter zdravja. Spoštovanje življenja, narave in zdravja je del človekove etike (bioetika), kulture, humanosti in modrosti in se tako razumljivo povezuje z vsemi drugimi vrednotnimi domenami.